



## УЛУУ КЫАЙЫ 74 СЫЛЫНАН!

### Аба дойду Улуу сэриитин күндү кыттыылаахтара, тыыл бэтэрээннэрэ! Саха сириг ытыктабыллаах олохтоохторо!

Саха Өрөспүүбүлүкэтин салалтатын уонна тус бэйэм ааптыттан эһигини Улуу Кыайы күнүгүн эбэрдэлиибит!

Ыям ыйын 9 күнэ — Арасыытаба саамай улуу уонна ытыктанар быраһылыык. Биһиги бүтүн элэҕа кизиг хабааннаахтык буолбут түгэни дьиргитик ылыннан туран, бу күнү үөһэ-көтө, долгуула көрсөбүт.

Фашизмы кыайы килһи ааһан сиктэт эрийин-мүгүн уонна сүтүгүн түмүгэр, улуу норуот көрсүн быһыытынан уонна бэдэни харыстаммат үлэтинэн ситиһиллибитэ. Биһиги Ийэ дойдубут чирдиг уонна тутулуга суох буолуутун көмүскэбит буюуннарбыт көрсүн быһыыларын кизин туттабыт. Биһиги Аба дойду Улуу сэриитин туһунан кырдыгы өрүү харыстыахпыт уонна биһиги дьоруойдарбыт көмөлөрүнэн билгитин эйэлээх уонна көңүл олоххо апарарбутун өрүү өйдүөхпүт.

Дьоруойдарга үлэлээгэ албан аат! Бэйэлэрин олохторун төрөөбүт дойдularын көңүлүн туһугар толук уурбуттарга үлэлээх өйдөбүт! Хорсун быһыыгыт, эр санаагыт уонна дьоруойду быһыыгыт иһин сүгүрүөбүт!

Күндү доҕоттор! Бу сырдыктынан сыдыаайар күн бука барыгытыгар нус-хас олобу, чэигин доруубуйаны, дьолу-соргуну уонна эйэлээх халлааны бабарарбыт! Улуу Кыайы күнүгүн!

Айсен НИКОЛАЕВ,  
Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Дархана.



### Ытыктабыллаах Аба дойду Улуу сэриитин уонна Хоту Көһөрүллүү кыттыылаахтара, тыыл, үлэ бэтэрээннэрэ!

Улуу Кыайы 74 сылынан - Ыям ыйын 9 күнүгүн Чурапчы улууһун дьаһалтатын, дьонун-сэргэтин уонна дьокүтааттары ааптыттан итиилтик-истииник эбэрдэлиибит!

Аба дойдуну көмүскүү сүүстээх — сүүдэллээх сэрии сыллага хаһан даҕаны умнуллуу суоба. Улуу Кыайыны уһансыбыт, онно дьоруойду октуубут буюуннар, билэр дойдубулаахтарбыт — албан ааттара хаһан даҕаны өлбөөдүйбөт! Биһиги тапталлаах Чурапчыбыт сириттэн 2000-тан тахса саллаат Ийэ дойдularын көмүскүү алтаммыта. Итиилтэн 1000 кэригэ хаарыаннаах эдэр дьоммут кырдыгы хонуутугар сырдык тыыннара-быстыбыта. Кинилэр Ийэ дойдularа көңүл уонна тутулуга суох буоларын туһугар олохторун толук уурбуттара. Сэрии сылларыгар тыылга биһиги улууспутуттан үгүс килһи бултаан-алтаан, бурдук үүнүгүн, Стахановтыы үлэлээн дьоруойду быһыыны көрдөрбүттэрэ. Биһиги аҕаларбыт, эһэлэрбит, ийэлэрбит, эбэлэрбит Кыайы туһугар турууласпыт дьолун кылааттара туһунан да кэмнэммит. Билгитин Чурапчыттан төрүттээх 3 Аба дойду Улуу сэриитин кыттыылааба, 122 Хоту Көһөрүллүү бэтэрээн баар.

Ыям ыйын 9 күнэ — биһиги Судаарыстыбабыт саамай чабылхай уонна орогойдоох бэлэ күнэ. Дьыл-хонук аастарын ахсын очкостобу кэмгэ Ийэ дойдularын, биһиги дьолтоох олохтут туһугар хорсундук сэриилэспит, сырдык тыыннарын толук уурбут, күүстэрин харыстаабакка тыылга үлэлээбит ытык көлүөнэ дьоммут ааттара умнуллуу суоба, биһиги кинилэргэ махталбыт, ытыктабылбыт өссө күүтүрэн, дьиргээн иһиһэ.

Ытыктабыллаах сэрии бэтэрээннэрэ, олохторо, кыайыны уһансыбыт ытык-мааны тыыл бэтэрээннэрэ, Көһөрүллүү кыттыылаахтара, сэрии сыллыг оҕолоро! Эһигини барыгытын Улуу Кыайы 74 сылынан өссө төгүл эбэрдэтиэн туран, кытаанах доруубуйаны, оҕолоругут-сэиниригит, чугас дьонгут тапталларыгыр угуттанан, уһундук, дьоллоохтук олоруг! Тус бэйэбитигэр, дьыл кэргэнитигэр этэнгэ буолууну, туруктаах олобу бабарарбыт!

Алексей НОГОВИЦЫН, "Чурапчы улууһа (оройуона)" МТ баһылыгын э.т.,  
Афанасий ЗАХАРОВ, Улуус дьокүтааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ.

### Дорогие наши ветераны! Уважаемые якутяне!

Сердечно поздравляю вас с Днем Великой Победы! 9 мая для нашей страны — это праздник, который бесконечно дорог нам!

Он на века останется символом мужества и негибаемой воли защитников Отечества! Только сплоченный, сильный духом народ мог победить в самой ожесточенной в истории человечества войне, вынести все тяготы послевоенной разрухи, поднять из руин города и села.

Республика Саха (Якутия) по праву гордится своими славными сыновьями — солдатами Великой Отечественной войны! Воины-якутяне проявили отвагу и самоотверженность в жестокой борьбе за мирное небо. Вечная память всем, кто совершил этот бессмертный подвиг.

Сегодня мы говорим большое спасибо нашим ветеранам за то, что живем в свободной стране, плодотворно работаем, укрепляя могущество нашего государства.

Дорогие наши ветераны! В этот торжественный день примите наилучшие пожелания доброго здоровья, бодрого духа, энергии, счастья и благополучия! Низкий Вам поклон!

Галина ДАНЧИКОВА,  
Депутат Государственной Думы РФ.

### Ытыктабыллаах Аба дойду Улуу сэриитин кыттыылаахтара, тыыл бэтэрээннэрэ!

#### Күндү Чурапчы улууһун олохтоохторо!

Эһигини Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнин ааптыттан Кыайы күнүгүн эбэрдэлиибит!

Ыям ыйын 9 күнэ хас биридиибитигэр дьирг өйдөбүлүтэ. Бу күн биһиги сэри тоҕосунгар кыргыспыт хорсун сэриититтэргэ, тыылга килбизинээхтик үлэлээбит аба көлүөнэ дьоммутугар дьирг махталбытын биллэрэбит, кинилэр үтүө ааттарыгыр сүгүрүөбүт. Аҕаларбыт, эһэлэрбит хорсун быһыыларын үйэтитиһэ, харыстыах, кэлэр көлүөнэгэ тиздэр ытыккастээхпит.

Аан дойду устуруйатын хаамытыгар сабыдыаллаабыт мэр сүтүмүтэ уонна өрөгөй үктэллээх Улуу Кыайы сүлгүтэ хаһан да өлбөөдүйбөккө, дьон-норуот өйдүгэр-санаатыгар ытык өйдөбүл буолан барыбытын сомбоспуур. Ыям ыйын 9 күнүгэр Аба дойду Улуу сэриитин кыттыылаахтарын иччэттара параадка тахсан, "Тыыннаах лопк" колоннатыгар бэйэлэрин чугас дьонун мэтириэттэрин тутан, үтүө ааттарын үйэтитэн сэлэти хаамсыахтара.

Ытыктабыллаах улууспут бэтэрээннэрэ, Аба дойду Улуу сэриитин кыттыылаахтара Иван Михайлович, Петр Терентьевич, Василий Михайлович, тыыл бэтэрээннэрэ, Чурапчы улууһун олохтоохторо! Эһигэ барыгытыгар чөл туругу, нус-бааччы уһун олобу, ыраас халлааны, эйэни, этэнгэ буолууну бабарарбыт! Улуу Кыайы күнүгүн!

Михаил ГУЛЯЕВ, Павел ПИНИГИН, Семен НИКИТИН,  
Саха Өрөспүүбүлүкэтин Ил Түмэнин дьокүтааттара

### ПРОГРАММА ТОРЖЕСТВЕННОГО ПАРАДА И МЕРОПРИЯТИЙ, ПОСВЯЩЕННЫХ к 74-й годовщине ВЕЛИКОЙ ПОБЕДЫ

- 8 МАЯ 2019 ГОДА.**  
14ч.00мин. Поднятие флага Победы над зданием администрации МО «Чурапчинский улус (район)». Место проведения: Центральная площадь им. В.И. Ленина (отв. адм. МО улуса).
- 9 МАЯ 2019 ГОДА.**  
8ч.30мин. — Сбор участников военизированного парада, построение. Место сбора: на улице К. Маркса, напротив здания администрации МО «Чурапчинский улус (район)», (отв. Егоров Дь.В.)  
9ч.30мин. — Возложение гирлянд на памятнике Победа. Минута молчания. Торжественный митинг (управл. культуры).  
09ч.45мин. — Начало шествия военизированного парада в сторону стадиона «Боотур Уус» (отв. Егоров Дь.В.)  
11ч.00мин. — Торжественный военизированный Парад. Место проведения: стадион «Боотур Уус» (отв. Никитин С.И.)  
11ч.30 мин. — Торжественный митинг с участием ветеранов тыла и ветеранов боевых действий, награждение (управл. культуры, Макарова Л.А.)  
12ч.00мин. — Праздничный концерт участников художественной самодеятельности лауреатов и дипломантов фестиваля с Чурапча и Чурапчинского улуса (Управление Культуры).  
12ч.30мин. — Эстафета между наслегами и предприятиями МО «Чурапчинский улус (район)» на призы главы улуса МО «Чурапчинский улус (район)», (отв. Оконешников И.И.)  
13ч.00мин. — продажа, хар-өөкө, шашлык, выставка-продажа продукции СХПК «Чурапча», ПО «Маарыкчаан» (парковка в стадион «Боотур Уус»), (отв. Аржаков Н.А., Монастырева О.П., Атласова С.Е.)  
19ч.00мин. — Тетрализованное представление. Место проведения: КЦ «Айылгы» (отв. управл. культуры).  
21ч.30мин. — Акция «Свеча памяти». Памятник Победы (отв. Пономарев И.Т.)  
22ч.00мин. — Праздничный Салют.



Улууска — бу күнүргэ

# ӨРӨСПҮҮБҮЛҮКЭБИТ САРСЫННЫТА — ЫЧЧАПТЫГАР



Өрөспүүбүлүкэ күнүн көрсө Чурапчы улуунун ыччата "Почта" томторуттан сабалаан, Судаарыстыбаннас скверигэр дизри сэлэли хаамта. Үтүө үгэскэ кубулуйбут тэрээнингэ уопсастыбаннай түмсүүлэр — устудьуоннар тутар этэрээттэрэ, волонтердар, нэһиликтэр бэрэстэбиитлэрэ онтон да атын улуус көхтөөх ыччата кытынна.

Судаарыстыбаннас скверигэр улуу дизйэтэл Иван Винокуров Бөһүгүр улуус баһылыгын эбээһинэһин толорсончу Алексей Ноговицын, Ип Түмэн дыкутаата Семен Никитин, улуус дыкутааттарын Сэбизтин



бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, ыччат аатыттан Иннокентий Яковлев эбэрдэ тылы эттилар.

"Билиги бары бүгүн Өрөспүүбүлүкэ күнүн бэлиэти кэлэн турабыт. Үнүстүүтүн уопсайа 100-чэкэ устудьуон кэллэ, онон биир сомобо буоларбытын көрдөрдүбүт", — диір Чурапчытаабы физкултура уонна успорт судаарыстыбаннай үнүстүүтүн тэрийэр педагога Анастасия Спиридонова.

Колоннаны улуус дыһалатын ыччат отделын исписалиһа Иван Пономарев, "Айылгы" сынныалаң уонна духуобунай сайдыы киинин уус-уран салайааччыта Сахаа Хомлосоева,

Чурапчытаабы олимпийскай эрэллэри бэлэмниир өрөспүүбүлүкэтээби интэринээт-оскуола тэрийэр педагога Сахааһа Лаврова уонна Чурапчы нэһилиэгин дыһалатын ыччаты кытары үлэбэ салаатын исписалиһа Виктор Илларионов онтон да атыттар салайдылар.

"Өрөспүүбүлүкэбит күнүгэр аһаммыт үөрүүлээх дыһалга ыччат түмсүүтэ, холбоһуга, устудьуоннар Судаарыстыбаннас скверигэр дизри парааттаан уопсайа 450 ыччат хаама тарыста. Мин санаабар, бүгүн манна тахсыбыт дыон бары өрөспүүбүлүкэлэрин туһугар ыалдыаһларын уонна бэринилээхтэрин көрдөрдүлэр", — диір Иван Терентьевич Пономарев.

Оттон Ип Түмэн дыкутаата Семен Никитин бу бэлиэ күнүгэ хаама тахсыбыт дыон Алтаньямыйаны төрүттээбит дыону ытыктыылларын бэлиэтээтэ: "Сылтан сыл бу тэрээһин суолтата улаатан, кизгэ хабааннаахтык ытыктыллар буолла. Онно олобуран, ыччаптыт, саха норуота бары биір сомобо буоларын, кини күүһэ онно сытарын көрдөсөр. Өрөспүүбүлүкэ инникитэ — бүгүн хаама тахсыбыт, санаттан сана идийэллэри олоһо киллэрэр, Саха сирэ үүнэ-сайда, чэчирии турарыгар бары күүһүн уурап ыччат дыоммут илиитигэр!"

Манньык хаамы үгэскэ кубулуйда, тэрийээччилэр бэлиэтиллэринэн, быйылгы тэрээһингэ кыттыбыт ыччат аһсаана биллэ элбээбит.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

## Чурапчылар Күөх Маайы үлэнэн көрсөллөр



Чурапчы улуунугар "Эйэ! Үлэ! Маай!" бырааһынньыгын үлэнэн көрсөр үтүө үгэскэ кубулуйда. Быйылгы сылга 60-ча тэрилтэ 25-тии киһилээх халыг колоннанын күүстээх үлэбэ табыста. Бу күн Чурапчы нэһилиэгин аһал ыйыллыбыт территорияларынан бөүсыйы хомуйуу үлэтэ ыһтылынна.

Параат кыттыылаахтара сарсыарда 9 чаастан Александр Федотов аатынан успорт киинин таһыгар мустан, Лааһарап муостатыгар тиийэ хааман кэллилэр. Үлэбэ турунуох иннинэ, 1000 кэрингэ дыонноох колонна "Добродоһуу" ырыатын хуорунан ыллаан дыэрэттэ. Мустубут дыону Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Сивцев, улуус дыкутааттарын Сэбизтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров, улуус баһылыгын экономика, инвестиция болпуруостарыгар солбуйааччы Алексей Егоров эбэрдэлээтилэр. Мантан салгыы Ленин аатынан болуоссака полевой куухуна тэрилиннэ, эбэрдэ кэнсиэр, тэрилталаринан сүүрүүгэ эстафета ыһтылынна.

Туруу үлэһит дыонноох Чурапчы улууһа Күөх маайы үлэнэн уруйдаан көрүстэ, бары да сүргэлэрэ көтөбуллүбүтэ көстөр. Күөх маайынан, самаан сайын кэлэн иһэринэн бука барыгытын эбэрдэлиибит!

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.

## Бэртээхэй сынныаланы тэрийдилэр

Соторутаабыта Чурапчы салиэннээтигэр "Утум" норуот айымньытын дыэтигэр ырыа-үнкүү аргыстаах дыобуру сайыннарар эйгэлэр сылы түмүктүү тэрээһиннэрэ буолла. "Утум" дыэте үлэбэ быйыл күһүнүттэн кириэбиттэн куруһуоктар чилиэннэрэ онорбут оноһуктара быыстапкаба турбуттар. Быыстапка аһыллыытыгар "Утум" киин салайааччыта Надежда Михайловна Заболотная "Утум" уонна Арчы дыэлэрин үлэлэрин, төһө элбэх куруһуок үлэлирин, онно төһө элбэх киһи дыарыктаммытын, төһө арчыланааччы, көрөөччү сылдыбытын билиһиннэрдэ. Нэһилиэкпит баһылыга Владимир Дмитриевич Сивцев эбэрдэ тыл эттэ, наһараадалары туттартаата. Быыстапкаба туруоруллубут үлэлэр талаантан, баһаттан, ис дууһаттан оноһуллубуттара тутта хараһа быраһыллар. Сахаһы оһуордары-мандардары хас биірди оноһука киллэрэн, биіртэн биір үчүгэй оноһуктар турбуттар. "Сил тойугар" кырдык даһаны, сылгы сизлинин бэрт уустук, улахан сөрүөлэри өрбүттэрэ киһини сөхтөрөр. Бу куруһуогу Варвара Бурнашева, Клавдия Прокольева илээн-сабалаан үлэлэтэлэр. Ол кэнниттэн "Утум" култуурунай куруһуоктарыгар сылдыар дыоммут-сэргэбит кэнсиэри туруоран, биіртэн биір үчүгэй нүөмэрдэри көрдөрөн, бары да аһтынныбыт.

"Алгыс" бэтерээһинэр хордара хас да ырыаны ыллаан сөхтөрдө. Дыэ, бу буолар — кырдыбат сүрэхтэр, олоһо кэрэни саһааччылар!

45-50 дизри саастаах кыргыттар үнкүү кэрэ долгунугар куустаран, бэрт сэргэх үнкүүлэри көрдөрөн үөрдүбүт. Үлэ үөһүгэр сылдыар учууталлар, медиктар, аһын да идэлээх үлэһиттэр, дыэ ийэлэрэ, үлэлэриттэн-хамнастарыттан, дыэ кэргэн олоһуттан быыс булан үнкүүгэ дыарыктаналлара киһини үөрдэр. Аһы киһилэр араас үнкүү бэстибээллэригэр, куонкурустарыгар көтүлпэккэ кыттан, бириистээх миэстэбэ сылдыар "Умсулбан" үнкүү ансамбылын ааттарын курдук, бары да үнкүү кэрэ абыланар умсугуйан туран куустарыт кыргыттар.

Кэргэниин Петровтар, Васильевтар кварталтара сэнээриини ылла. Манна даһатан эттэххэ, бу хорга хас да дыэ кэргэнинэн кыттар, ыллыыр ыллар бааллар.

Бу кэнсиэри Чурапчыбыт күэрэгэйэ Аграфена Кузьмина кырдыбат көмүс куоһанын ыллаан оһус кыэргэттэ, сөхтөрдө. Бары да бу куруһуоктарга сылдыан ыллаан, үнкүүлээн дуоһуйалларын көрөн, уһараабат ытыһыт тыаһынан махталытын биллэрдүбүт.

Парасковья Васильевна Гладкина салайар сахастнофитнескэ сылдыааччылар үнкүү муусукатыгар араас дыкити хамсанылары онорон көрдөрдүлэр. Ансаамбыл кыргыттара киһи дууһатын кылын таарыйар ырыалары ыллаатылар. Альбина Илларионова нарын куоһанын ыллаан барыбыт кутун тутта.

Киһи иһиттэр-истэн, көрдөр-көрөн бара туруох курдук, биіртэн биір үчүгэй нүөмэрдэри көрдүбүт. Кырдык да, бу "Утум" дыэте дыону түмэрин, сомобоһуурун, бары биір дыэ кэргэн буолан үлэлиилэрин- хамсыылларын, тэрийэр кут уйата буоларын бу тэрээһингэ көрдүбүт уонна аһы күһүн "Утум" үлэлэтэр куруһуоктарыгар сылдыар санаалаах оһус сынныанан тарбастыбыт.

Клара КУЗЬМИНА.





# Айар аргыс



## ОБОЛОР КӨНҮҮ КЭМИГЭР

Муус устар 8 күнэ. 1943 сыл.

Бүгүн икки тулаайахтар өлүлэр, бэйэ-бэйэлэригэр наһаа ыга сыстыһа сытан өлбүттэрин кыайан араарбакка, оннук таһаардылар.

Ыам ыйын 8 күнэ. 1943 сыл.

Ийэм өллө. Бэрэссэдээтэллээх биригэдьилэр кэргэнтэрин бырабан, Чурапчыга куоттүлэр.

Ыам ыйын 18 күнэ. 1943 сыл.

Бары өллүлэр... Сотороох хааллым... суруйар сэниэ суох...

Майяны нэһилээ тыһыннаах эрэ, иллитигэр Сталин матириэтин тулпунунан сытарын балыксыттар булбуттара. Аһалпыттарыгар кыратык аһаабыта буолбута уонна тигэх күүһүн түмэн, тыһына быстаары сытан: «Талталлаах сирдьит И. В. Сталинтан, бары колхуостары Чурапчыга төһүүнэр...», - дээн көрдөһүүтүн суруйбута. Майя кыыс бэлиэгээһиннэрин курдук дьылбаламмыт элбэбэ.

Чурапчы 41 колхуотун 1942 с. ВКП(б) Саха сиринээһи обкомун атырдьах ыйын 11 күнүнээһи 213 №-дээх ыйаабынан фронтта анаан балык булдулар Кэбээйи, Эдьигээн, Булуң оройуоннарыгар көһөрөргө дьаһайбыта. Көһүүгэ 5318 киһи барбытыттан икки сыл иһигэр 1747 киһи төннүбэтэбэ. Бу Көһүү кэминээһи ыар түгэннэри суруйан хаалларбыт уончалаах кыыс суруга Көһүү сылларыгар сорох түөлбөлөр оҕолоро хайдах дьылбаламмыттарын биир туһунан буолар.

Семен НИКИТИН.  
Бахсы.

Тохсунньу 3 күнэ. 1943 сыл.

Аспыт олох бүтүө, кыраам да бурдук, балык суох. Эһэбит олох мөлүүн, болүүн өллө. Өлүүн иннинэ: «Хаһан эмит бары өлөр аналлаахпыт эрэри, куһаҕан тэрээһин содулуттан ахтылбанаах. Чурапчыбытыттан кый ыраах түңкэтэх сиргэ кэлэн, үгүспүт күүс-уох түмүллэр сааһыгар эрдэлээн өлөрбүт, ол баар кыһыыта», - дээн тигэх тылларын эппитэ.

Олунньу 20 күнэ. 1943 сыл.

Бүгүн биригэдьилэр Ньюкулай кэллэ. Кининэн, убайдарым бэйэлэрин быһыкаа өлүүлэриттэн ордорунан, кыра бурдуугу, балыгы ыппыттар.

Олунньу 25 күнэ. 1943 сыл.

Бүгүн биһиги балаҕаммытыгар Дима балтынаан киридилэр, дыно бары өлбүттэр.

Кулун тутар 10 күнэ. 1943 сыл.

Соторутаабыта биһиги харысхалбыт, аанньалбыт – эбэбит өлбүтэ. Кини кэнниттэн убайдарым Алексей, Михаил тута кэриэтэ өлбүттэрэ. Билигин биһиги дыа кэргэн үһүө хааллыбыт: мин, убайым Ньюкулай уонна ийэм.

Кулун тутар 20 күнэ. 1943 сыл.

Убайым Ньюкулай сэриигэ барда.

Бэстээх кытылыгар үктэммиттэрэ. Аны улуу Өлүөнэ устун айанныахтаах ааллары кэтэһии моһоло көрсүбүтэ. Бара илик уонна саңа кэлээччи колхуостар түмсүбүттэрэ, биэрэк дьонунан туолбута. Чалгизантан, хаһынтан ордук оҕо, кырдыаҕас тымныһыта, устунан сороҕо орутүбээккэ өлүүтэ чаастаһыйбыт этэ.

Кэтэһиилээх борохуоттар биир-биир кэлэн, колхуостарынан араартаан, дьон айаныгар аһаарыгар баарсаларга тизийэн, Хоту устан күлсүлүүттэрэ. Бу өлүү-сүтүү аргыстаах айан үксэ туох да туутуута суох таас-кумах биэрэккэ тиксиинэн түмүктэнэрэ. Ол курдук, борохуоттар, ыйыы быһыһынан, Майя дьонун «Коммунизм» колхуоту Кэбээйи кураанах кумах кытылыгар хаалларан, атын колхуостары өссө хоту Эдьигээнгэ, Булуңна тизэрдэ ааһа турбуттара.

Ханна да тийбиттэрин иһин туох бэлэмэ кэлиэй, кыстыыр балаҕаннары тутуу, сэнэх өтөхтөрү сөргүтүү олохтоохтор көмөлөрүнэн кыанар-кыаммат бары саба түһэн, улахан тымныы иннинэ син бүтэрэллэрэ. Тутууга, оттука ордук уу аҕалыт маһын, сылбаһын туһаммытара. Кыстыкка кирибит кэннэ балык булдугар ким үлэтир кыахтаах бары тахсан, көмө буола сатыыллара. Улахан тымныылар түһүүлэрэ аны ыраата хонуктаан, балыктааһын сабаланаан, дьизэлэргэ оҕолор, кырдыаҕастар уонна дьэһи көрөөччүлэр хаал-быттара. Хаалааччылар хайдах дьылбаламмыттарын Майя Аргунова уончалаах кыыс бэлиэгээһиннэриттэн билиэххэ сөл.

Ойуур иһинээһи дүөдэбэ онһоһуллу-бут далаһа чугаһыгар бэйэлэригэр сөптөөх орто ыаҕастардаах кыргыттар кэлэн тохтоон турдулар.

Майя, тоҕо чуумпугай, оннооҕор айылбаһыт санаарбааһыт курдук намыһыа иһийбит... Оо дэ, хайдах буолабыт, аҕаларбыт сэриигэ, бэйэбитин ханна эрэ Хоту... Сордоох сарии, сордоох кураан, – лэппаһибит баттахтаах, эргэрбит сийдэс ырбаахылаах кыыс кырыска оҕоро түстэ, саңа таһаарбакка ытаан, саңа илбириии оҕордо.

Уля, уоскуй, хаһан да хайыахлытыт дьоммут Кыһыы буоллаһына кэлэбит дииллэр ди. – Майя ытыааха буолбут куолаһынан дьүөгэтин уоскута турда.

Кыргыттар саңата суох оҕорбохтуу түһэн баран, далаһага киридилэр.

Сэрии бүтүбүккэ учууталбыт кэлиэ, оччоҕо оскуолабыт аһыллыа. Үөрэниэхпит, – Уля ыраабы көрөрдүү караһын симириктэтэн ылла.

Оннук, Үөрэниэхпит, үчүгэй да буолуо.

Оҕолор үчүгэйи ыраалаан, санаалара көтөһүллүбүт курдук буолла.

Сарсыныгар алаастан араасар, түөлбөттөн тэйэр саңа ыарыктаах айан бастакы күнэ сабаламмыта. Чуурка көгүөһэлээх тэһиэгэлэргэ таһааһы кытта кыра оҕолор, кыаммат кырдыаҕастар оҕорбуттар. Алаастарын туораан баран тохтоон, ким хайдах сатыырынан алаастарын кытта бырастыһаластылар. Үгүстэр карахтарын уутун кистири-саба соттон кэбистилэр. Бэйэ-бэйэлэрин харыстаһан, ким да саңа таһааран ытаабата. Сотору хоннон үһүн, эрэйдээх айан сабалана. Күһүнү хаһынаах түүннэргэ сороҕор өтөхтөргө, арыт аһаҕас хаплаан анныгар хастыы да хонон, дьоннуун-көлөлүүн илтиһэн

Мин аҕам сэриигэ барбыта  
Ийэлээк аҕатын хаалларан,  
Тэлгээһэ буоруттан

кыһамахтаан,  
Сизигэр болтотчу уктунан,  
Элбэх да сэриигэ кирибитэ  
Дойдотун көмүскүүр инниттэн,  
Ол эрэн Ильмень күөлүгэр  
Көрбүтэ дыһы чаччы.

кыргыһыны,  
Күөл үрдэ хаанынан халыһыта  
Буолаҕа бурдуктун түүтүбэ  
Тэлгээһэ сытарын кэриэтэ  
Эргиччи сууллубут үһүлэр  
Хоонньаһан утуйбут дьонноро,  
Иници испиттэн аһыйах  
Кыл мүччү кытылы булбуттар,  
Бу манньык кыдыллыы буолуобун  
Билбиттэр дьаһайар дьонноро,  
Сахалыы сирэйдээх барыта  
Кирибиттэр бу сэймэх үһүгэр.

Адам ТАНЬКОВ.

Сэрии сылларын оҕолоро  
Уоттаах сэрии толоонугар  
Ньүргун уолан дьоннорбут  
Сонаҕос аттарын миинэннэр,  
Айыы алгыһын ыланнар,  
Өлүүнү утары баралларын  
Көрбүттэр биһиги буолабыт –  
Сэрии сылларын оҕолоро.

Аҕа дьоммутун салбыдан  
Өһөс оҕустуун сосулан,  
Айаас аттыһын хатыһан,  
Илистиилээх илии үлэтин  
Сырдык харанга сиблэһитин  
Билбиттэр биһиги буолабыт –  
Сэрии сылларын оҕолоро.

Лэлтиээк, суорат ыһыктаах,  
Оҕооду, бырдах ыксатар,  
Тигээһи, күлүмэн ытатар,  
Атаһ сыгыһынах сайылыыр  
Оҕо саастаах отчуттар  
Ол биһиги буолабыт –  
Сэрии сылларын оҕолоро.

Уот кураан садыммыт  
Уоттаах аһына аргыстанан,  
Алаастары уоттуу салыһарын,  
Сүүрүгүрэр үрэхпит сүрбэтэ  
Кубарыйа хатан куурбуттарын  
Көрбүттэр биһиги буолабыт –  
Сэрии сылларын оҕолоро.

Собо балык хаһаастаах,  
Көтөр кынаттаах уйата  
Дэбиллээр Эбэ күөлүгэрбит  
Сиик буолан көтөннөр,  
Тимир эрбэллин буолбуттарын  
Көрбүттэр биһиги буолабыт –  
Сэрии сылларын оҕолоро.

Кутурбан сурахтаах суруктан  
Ыһыллар харах уутунан  
Аймах дьон айманыһытын,  
Кыһыы өрөгөйү үөрүүтүн,  
Хорсун буолун дьоммутун  
Көрбүттэр биһиги буолабыт –  
Сэрии сылларын оҕолоро.

Оонньооботох оҕо саастаах  
Колхуостууох хоһууннар  
буоламмат,  
Олоҕу үлэнэн билбиллээт,  
Үөрэх үрдүк аартыһыын  
Мүччү тулпунт дьылбалаах  
Ол биһиги буолабыт –  
Сэрии сылларын оҕолоро.

Василий ДЬЯЧКОВСКАЯ.





Дорообо, кырдыар саас!  
 Көмүс хаар үлдүктөзөн  
 Кэрэ саасымт авсымт  
 Эдэр сааска улгум да этибит  
 Этиазан хомустуу  
 Эйбэс, эйбээ да этибит  
 Адылы куостуктуу  
 Ыылласма сүүрарбит  
 Күөк хонуунан  
 Дээрэкээн тыахтары туттары,  
 Тон хаары каларбит  
 Кээнчэлээк, угуньалаах,  
 Саары тыс этэрбастээк,  
 Оскулаттан төнгөс суумкалаах,  
 Хоодуаттук осоньуу, сүүрэ,  
 Обо-уруу санатынан  
 Туолбут билинни олохтум,  
 Туохха да бизрбэлит  
 Чанчыкка кылабенылар  
 Билиги саасымт  
 Эссе киркэйэн көстөр!  
 Эдэр саас, эн ааһахтаах эмин.  
 Дорообо, кырдыар саас!  
 Нуурал, холку саасымт,  
 Дьолун, муударас саасымт.  
 Дьаллоохтук кырдыгы  
 Дьолун кэмэ тиийэн кэлгэ,  
 Холбур булар  
 Хоодуат саасымт,  
 Кэнибитин көрүнэр  
 Кэскиллээк саасымт.  
 Олохтум уһаатын  
 Уруйбаах буолуохтун,  
 Кэскилбит кэнээтин,  
 Кэлээтэнгэ кириэхтин.  
 Дорообо, олох!  
 Билсистибит эдэр саас  
 Чэгийн сылаас талталынан,  
 Хаамыстыбыт ыл-ыраас  
 Кэскил санга суолугар.  
 Дорообо, кэрэ олох!  
 Үүнэрээттиг бу сиргэ  
 Талтал тыыннаах сибэккин,  
 Ингэрээттиг сирэмгэ  
 Көлөһүммүт көмүс сиигин.  
 Дорообо, күндү олох!  
 Тубаспэтин хаһан да  
 Суолбутугар барыар хараңа,  
 Туругурдун үлэ, талтал,  
 Куруук күннээк халпаан,  
 Дорообо, дьаллоох олох!

Евдокия КАЖЕНКИНА-ЧУГДААРА.

АХТЫЛБАН

Ахтылбан абалла алааспар  
 Күөбүнөн чэпгийбит кэмизар  
 Тулалыыр дьэрэкээн оһуордар  
 Кэрэтик көстөбүт симэнэн.

Ахтыбыт санаабын аһаран,  
 Күөк симэх оккор сытаммын,  
 Үөрүүбүн көрдөрөн ылтыбын  
 Хатыным суугунун кытары.

Күөк эйгэм тумулун кэрийэ  
 хаамабын.

Кэрэхсир санаабын кытары  
 булаары,  
 Кэбэ чуор куолаһын истээри,  
 Айылбам дыктитин твайдары.

КЭРЭ КЫЫС

Эн кэрэ кыыс буолантын,  
 Мин санаам үрдүккэ дьулуһар.  
 Арыалтыр эн кэрэ мөссүөнүг  
 Араас да моһолу тээрээрбар.

Эн дыкти, эн кэрэ кыысчаантын  
 Мин суолбар көстөнгүн  
 дьоллоотун.

Ханнык да суоллары тээрээрбар  
 Эн дайар кынатым буолуобун.

Кэрэ кыыс, мин санаам сырдыга,  
 Олоххо дьулуурум мэхтизтэ,  
 Кэрэбэ дьулуһуум чылчаала,  
 Кэрэ кыыс, мин санаам үөрүүтэ.

ХАТЫН

Аарыма хатыным бараксан  
 Аартыгым айаар тураһын,  
 Айанга турунар күннэрбэр  
 Арчылаан атээрар эбиктин.

Сижир тыал сиксийэр лабаабын,  
 Силбиктөн, ардахтан харыстыыр  
 лабаабын  
 Сыстыбыт таммахын түһэрэн,  
 Сырдаантын, тулсантын  
 көстөбүн.

Уһун суол аартыгар турантын  
 Уоскутан ыларгын саныбын  
 Намылылар уһун лабаабынан  
 Намыптык таарыган ыларгын.

Эргиллэн кэлиэбим сүлпэккэ  
 Эрдийбит санаабын кытары,  
 Эрайа хаамыабым тулабын  
 Эриллэ үүммүт суон байзын.

Иннокентий АЛЕКСЕЕВ.

БИЛЭРГИТ БУОЛЛАР ДУУ?

Ханнык хойохтон  
 Хоһоон хостонон,  
 Өргөстөнөн  
 Өргөйөрүн...

Хатан, хабараан  
 Хабыс тыллартан  
 Хаххаланан  
 Хатарылларын...

Курус ахтылган  
 Кууһар тыыныттан  
 Курутуйан  
 Куура хатарын...

Сылаас сыһыантан,  
 Сырдыыр тулаттан  
 Сандаарыдан  
 Сабылларын...

Истин мичээртэн  
 Илгийэр илтэн,  
 Имэнгирэн  
 Изнигийэрин...

Оо, билэргит буоллаар.

Хайа киртэн-хаһтан  
 Хоһоон төрөөн таһсарын,  
 Уһун-уһун уһуордаан  
 Уһаарыллан тылларын...  
 Оо, билэргит буоллаар...

Д.Н. ФЕДОРОВ - Оһуохай Уола, Чурапчы.

Доборуом, ыһытар буолума,  
 Мин курус талталбын таайыма,  
 Күһүнүгү хабархай ардахтар  
 Түүллэрин тойоннуу сатаама.

Түһэллэр күһүнү ардахтар  
 Үгүс да санааны сабаллар,  
 Эдэр саас талтала, ырата  
 Урукку суолларга хаалбыттар.

Эн билэ сатаама доборуом,  
 Ол кимин, магнайгы талталым,  
 Саптаба үгүс сыл күдэнэ  
 Оспута сылдыбыт ылтыгым.

Ол ыраак тобойго хаалбыта  
 Эдэр саас туолбатах ырата,  
 Ааспатах ахтылган чарангар  
 Куоппута тангара табата.

Киһэр күн сарыала өспүтэ,  
 Сүрэхкэ ахтылган сүлпүтэ,  
 Кыыс оҕо үгүр мөссүөнэ  
 Мин чуумпу түүллэрбэр көспүтэ.

Дууһабар билигин нуһаран,  
 Айанныах инициэ сынньалам,  
 Чугаһыыр аныгы тобойго  
 Күүттэбэ бүтэһик уоскулан.

Е. НИКИТИН – Харача, Сылан, Эдьигээн.

Сахам сирин дыктитэ,  
 Сааспыт кэрэ илдьитэ,  
 Сыһыы, алаас бэлэбэ,  
 Сырдык ыра симэбэ,  
 Сүрэг үөрэр ымыыта-  
 Санга таһсар ньургуһун.

Томтор туһун тобуруһар,  
 Толоон устун үмүрүһар,  
 Тумул аайы ханыһалаар,  
 Тумус тыаба дьүөрэлтээр,  
 Талтал дыкти изийитэ  
 Тыллар нарын ньургуһун.

Күнү көрсө тардыһар,  
 Күүһу-убу көбүлүүр,  
 Кэрэ кыыстыы кэлсэнэр,  
 Көрөн сүрэх дьоллоһор,  
 Күүстээк санаа бэлэптэ-  
 Килбик намчы ньургуһун.

Ырыа ыллыыр - ньургуһун,  
 Тойук туйлар - ньургуһун,  
 Хоһоон тыла - ньургуһун,  
 Кэрэ кыыстыы - ньургуһун,  
 Арабас аанһаалым-ньургуһун  
 Сүрэхтин сүүйэбин куруутун.

Е.А. КУЗЬМИНА – Дьэбдьэйэ, Хайахсыт.

ҮӨРЭБИН

Үөрэбин кыраттан, олохтон,  
 Үрүг күн сырдыгын көрөртөн,  
 Күн аайы барыммат түбүктэн,  
 Оннообор күөс эстэр күүһүттэн.

Үөрэбин сахалыы санаабын  
 Сааһылаан сангарар дьолбуттан,  
 Өбүгэм үгэһин саһааммын  
 Уус тылы чочуйар дьарыктан.

Үөрэбин: үүнэр күн күлүмэр  
 Мин аатым хайаан да ааттаньа.  
 Сир үрдүн сыл- сырдык күлүгэр  
 Мин изийим бар дьонго тарһаныа.

Иван ПОПОВ – Байдам, Одьулуун.

Махтанабын үйэбэр  
 Манхайбыт баттахтаах олорон,  
 Сэмэй, килбик саастарбар  
 Сүрээбим изийэр күннэригэр.

Сахалыы тылым үрүйдүлү  
 Санаабын этилэр үөрүүтүн,  
 Кириэлэр дыкти ырыалар  
 Килбиктик, сэмэйдик дууһабар.

Изийим киһэр оччоһуна  
 Дөхсүн доһуоннуу сүүрүгүрэн,  
 Улам үксээн, элбээн иһэллэр  
 Манган илискэ хоһооннор.

Елизавета СИВЦЕВА – Күндэйэ, Муғудай.

Бэйэн иннигэр бэрэбинэ  
 Сытары көрүмүнэ,  
 Айманьыма сап сабааттан  
 Аахсангын, атыттартан.

Итэбэйэн эрэнэрээр  
 Этчим дуу, сэрэнэрээр,  
 Сүөһү эриэнэ таһыгар,  
 Киһи эриэнэ иһигэр.

Күлүмүрдэс эрэ көмүс  
 Буолбатах, өйдөөн кэбис,  
 Тэбиз саба да хараттан  
 Түөн саба сырдык ордук.

Үтүө өлбөт өйдөбүллээк,  
 Сиһилэр сэттээк, сэлээннээк,  
 Үтүө быһыы умнуллубат,  
 Кэччээй кэриэстэммэт.

Ыраас, сырдык санааларың  
 Кэрэбэ сирдээтиннэр,  
 Сылаас, истин сыһыаннарың  
 Олоххун дьоллоотуннар.

Борис ГОРОХОВ - Бээди Уола, Болтоно.

Баар эбээт, олоххо  
 Сулуустаах түгээнэр,  
 Чабылхай да күннэр,  
 Үлүскэн үөрүүдэр,  
 Өрөгөй кыайыһылар,

Баар эбээт, олоххо  
 Курус да түгээнэр,  
 Ыарахан да кэмнэр,  
 Хомолто аһыыта,  
 Ыар санаа баттыга,

Ол эрэн ону барытын  
 Хорсундук тулуйан, уйунан  
 Сирдээхтик олорон кэлиэхкэ,  
 Дьэ, кырдык, дьол эбээт,  
 добоһтоор!

Николаина БУШУЕВА - Арчылаана Чаран, Болтоно.

ҮӨРҮӨБҮТ ҮКСЭЭТЭ

Үрүн күммүт сырдаата,  
 Үлэ, маай, эйэ күнэ  
 Үүннэ бу бүгүн.  
 Үүммүт чабыл күнүгэ  
 Үрүмчү манган холуубу  
 Үөлэ мэнгэ халпаанга көтүтэ,  
 Үөрүү өрөгөйүн туйа.  
 Үмүрүстүбүт болуосакка  
 Үтүө күнү уруйдуу,  
 Үс саха үөрүүтүн түмэ,  
 Үүнэ-сайда туругурда,  
 Үлэһити чизисти.  
 Үүнэр үрдүк ыччөлүтүрбүт,  
 Үрүн күммүт балэхтэрэ,  
 Үтүө мааны сибэккилэрбит  
 Үчүгэйгэ, үрдүккэ көтүүтэ  
 Үмүрүһэ муһунулар.

Евдокия КАТАКОВА, Муғудай.

Мин чаран быһыһыгар улаатан  
 Барыны кэрэхсир буолбуттун,  
 Тыал үрэн суугунуур тылыгар  
 Туох эрэ дыктитин булбуттун...  
 Уйантан саастары билимкэт  
 Хатыным миһинниин кэлсэтэр,  
 Бу сиргэ суланар, бэриммэт  
 Сорботох буоттахтын биллэрэр...  
 Сааскыга мин оҕо буоламмын  
 Сыл ахсын хатынмар төннүбүм,  
 Сүрэхкэ сөнөөбүт хабыһы  
 Киникэ кэлсээмин чэпчээбим...  
 Хатынмар дуһуһа сынньанан,  
 Эһилги эрчими эһинизм,  
 Кэлэрэг эрэллээк турунан,  
 Эргийэн каларди түһүнүөм...

Ньургун ЗАХАРОВ - Ылгын Чыһыа, Хатылы.

БААРА БУОЛУО ДУО?..

Баара буолуо дуо,  
 Уоһугар мичик хоммотох,  
 Сылаас тылы сангарбатах,  
 Үөрүү кыымын сахпатах  
 Курус киһи?

Баара буолуо дуо,  
 Албаһаан аймэмматах,  
 Сыһыа туттубатах,  
 Моһоллору тээрээбатах  
 Сарэх киһи?

Баара буолуо дуо,  
 Санаатын элпэтэх,  
 Дууһатын аспаптах,  
 Сылааһын бэрсибэтэх  
 Тонуй киһи?

Баара буолуо дуо,  
 Кэрэни кэрэхсээбэтэх,  
 Сүрэг доһуубатах,  
 Кими да талтаабатах  
 Тыһыс киһи?

Баара буолуо дуо?..

А.Н. ШЕЛОМОВА - Солуомаба, Чыаппара.



Улуу Кыайы 74 сылыгар

# КЕРЕМЯСОВ НИКОЛАЙ МИХАЙЛОВИЧ – ВОИН И УЧИТЕЛЬ

В преддверии дня Победы в Великой Отечественной войне мы сегодня с особой теплотой вспоминаем нашего отца, деда и прадеда Керемясова Николая Михайловича, которому 10 марта 2019 г. исполнилось бы 100 лет со дня рождения. Николай Михайлович в годы Великой Отечественной войны принимал участие в великой битве под Москвой, защищая столицу нашей Родины. В ходе боевых действий он попал в самое пекло, чудом выйдя из него живым, но с тяжелейшим ранением. После длительного лечения от ранения в госпиталях он вынужден был вернуться домой, в родную Чурапчу. В годы войны, несмотря на тяжелые условия, по поручению райвоенкомата обучал военнообязанных по программе одиночного бойца – военного всеобуча.

После войны Николай Михайлович все себя посвятил педагогической деятельности. Окончив Якутский педагогический институт, он работал в Вилюйском районе, а затем вернулся в Чурапчу, работал завучем Диринской школе. Потом заведующим педагогическим кабинетом Чурапчинского района, завучем Чурапчинской средней школы, инструктором района. В одно время работал директором Томпонской школы-интерната, а последние годы своей жизни работал преподавателем химии и биологии в Чурапчинской вечерней школе сельской молодежи. За многолетнюю и успешную педагогическую деятельность отмечен знаком «Отличник просвещения РСФСР». Будучи еще студентом педагогического института Николай Михайлович женился на студентке, тоже будущем педагоге. Наша мама Керемясова Анна Егоровна до самого выхода на заслуженный отдых работала учительницей русского языка и литературы в Чурапчинской восьмилетней школе. Они родили пятерых детей – четырех сыновей и одну дочь. Дочь Марина Николаевна продолжила профессию родителей и сегодня успешно трудится в МБОУ «Чурапчинская гимназия им. С.К.Макарова» учительницей русского языка и литературы, является Почетным работником образования Российской Федерации и Отличником образования Республики Саха (Якутия). Из сыновей сегодня средний сын Владимир Николаевич находится на заслуженном отдыхе в г. Якутске после многолетней работы в Управлении Федеральной налоговой службы по Республике Саха (Якутия), является Почетным работником налоговой службы Российской Федерации, кавалером знака Республики Саха (Якутия) «Гражданская доблесть». Младший сын Михаил Николаевич продолжает трудовую деятельность, занимает должность заместителя Генерального директора некоммерческой организации

«Целевой фонд будущих поколений Республики Саха (Якутия)», является Почетным архитектором России и Якутии, заслуженным работником народного хозяйства Республики Саха (Якутия). Двоих других сыновей – Анатолия Николаевича и Сергея Николаевича, к сожалению, сегодня нет уже среди нас в этой жизни. У Николая Михайловича и Анны Егоровны сегодня растут тринадцать внуков и внучек и двадцать четыре правнука и правнучки.

Будучи участником Великой Отечественной войны, Николай Михайлович, тем не менее, не любил вспоминать те тяжелые дни войны, которые ему пришлось пережить. Лишь к концу своей жизни он написал несколько страниц воспоминаний о войне, которые мы приводим в этой небольшой статье:

## Воспоминания участника ВОВ Керемясова Николая Михайловича, 1919 г. рождения.

По окончании Чурапчинского педучилища с сентября 1938 г. по июнь 1941 г. я работал учителем в I Боргогонской семилетней школе Оймьяконского района. Получив открепление, приехал в Чурапчу. В районе все погорело от засухи, а в деревне чувствовалась война. Было проведено уже два набора в Армию. Отдохнув шесть суток, поехал в г. Якутск за новым назначением на работу. Меня направили в Хатырьскую среднюю школу Намского района, но никак не могли выдать деньги. В ожидании денег я каждый день ходил в Минпрос. 7 августа Якутский горвоенкомат объявил мобилизацию (в Армию) молодежи призывного возраста. Патриотический подъем городской молодежи был огромный. Те, кто не получил повести на призыв, ходили в военкомат с заявлением, но им отказывали. Я тоже пошел в военкомат и стал добиваться призыва. С большим трудом удовлетворили мою просьбу, 7 августа 1941 г. я прошел

призывную комиссию. В этот же вечер нас погрузили на теплоход «Киров». На борту теплохода встретил друга своего Егора Дмитриевича Догордурова и соседа – Ефима Белолюбского. Заместителем начальника эшелона по политчасти ехал Неустроев Павел Павлович (инструктор обкома партии, бывший секретарь райкома комсомола в Чурапче). По реке Ангара нас повезли на теплоходе «Советская Бессарабия».

В г. Иркутске мы расстались. Меня привезли на ст. Барабинск, где начал проходить подготовку на командира взвода станковых пулеметчиков. В октябре месяце провели неурочное построение личного состава части и вызвали из строя комсомольцев. Начальник части стал агитировать, чтобы мы отказались ехать на фронт и доучились на командиров. В строй вернулись двое, а мы изъявили желание ехать на фронт. Нас поместили в отдельную казарму, пополнили из других частей. Таким образом набрали два взвода и в течение недели провели занятия. Затем нас погрузили в состав из пяти вагонов и повезли нас одним до г. Москвы с остановкой на ст. Золино. Начальником эшелона ехал ст. лейтенант НКВД. Только перед самым въездом в Москву мы узнали, что нас везут в г. Харьков, где знаменитый Карацупа формирует особые внутренние войска по борьбе со шпионами, диверсантами, парашютистами. Но путь на Харьков немцы перерезали. В Москве двое суток мы стояли в вагонах, затем нас направили на передовую – на подкрепление в 20 км. западнее ст. Серпухов. Это была середина ноября 1941 г. от ст. Серпухов до передовой линии мы шли пешком два дня с ночевкой в брошенных блиндажах. По пути на передовую мы впервые увидели разрушенный город, побитую технику, убитых лошадей, раненых бойцов, а у полкового штаба попали под артиллерийский обстрел. На передовую пришли в сумерки, в момент атаки немцев на наших, где и получил первое

боевое крещение. Мы помогли отбить последнюю за день атаку немцев. Из нашего взвода трое были ранены, один убит. Так мы влились в состав 1281 стр. полка. Наш полк до 17 декабря держал оборону. 17 декабря 1941 г. мы пошли в наступление в районе деревень Малеев и Боровки. Вечером 16 декабря мы вышли на левый фланг на исходную позицию скрытно. В темноте немцы начали обстреливать нас наугад, но вскоре перестали. Ночью немцы подожгли деревни. Утром на рассвете мы начали атаку и выбили немцев из окопов. Потом начали преследовать. Немцы отступали по лесу, где у них были и «кукушки» – снайперы и наводчики. 17 декабря во время этого преследования меня ранило в грудь и в руку. У санпункта набралось около десятка раненых. Один был тяжело ранен, у одного оторвало предплечье разрывной пулей, остальные были легкораненые. Безрукому дали одного провожатого, мне – двух, тяжелораненого четверо взяли на носилки. Как только мы отошли метров на двести, немцы начали обстрел из минометов. Мы все зацепили в снег, а после обстрела поднялись только четверо. Моего одного провожатого ранило в ногу. Остальные остались лежать. До санбата дошли мы вдвоем с провожатым. Меня отправили в Москву, где сделали операцию и через неделю отправили в г. Горький в эвакуационный госпиталь №2789.

Из госпиталя выписался 30 марта 1942 г. и приехал в Чурапчу.

Меня наградили медалями: «За отвагу», «За оборону Москвы», «За победу над Германией», «XX лет Победы», «50 лет вооруженных сил», «60 лет вооруженных сил», «За доблестный труд в годы ВОВ», «Ветеран труда», «За доблестный труд в ознаменование 100 лет со дня рождения В.И.Ленина», знак «Отличник просвещения РСФСР», знак «Участник ВОВ».

Н.М.КЕРЕМЯСОВ, 1985 г.



# Катюшанан сэриилэспит колхуостаах уол

Хонду үрээбэр Ньолбоон Үрэээ диэн уолбат уулаах дирин элгээнээх, остууп ньуурунуу, кенэ хонуулаах хоннох сир баар. Онно Ньолбоот Болдьюмаараптар бэрт дыобус аҕа ууһа таптаан олохсуйан ааттарын интэрбиттэр. Сэбиэскэй кэм сабана ол ыаллар кыһынын кэлэн кыстыыллара. Сайынын ханна эрэ ыраах көһөн хааллалара. Үчүгэйкээн улахан балаһаннара буруотчуттар ордуулар буола түһэрэ. Кырдыаҕас кэриэй обонньоро баһылыктаах Хараандыйа, Ньургунунаах сайылыктар бытырыыс оболоро хортуоплуйга уу кутар үлэлээх буоларбыт. Үксүн түүн кутарбыт. Мустубучча, сүүрүү-көтүү албиирэ. Дьэни үрдүнэн-аннынан өрө сүүрүү. Ону дьэилээхтэр тусх да диэн үнсэргээбэт этилэрэ. Манан бытыктаах, баттахтаах, кытаанахтык көрбүт эһэлэрэ Ньолбоот обонньортон наһаа толлорбут. Сай ортого наһаа биридэ эмэ кэлэн барара Мөхпөт этэ.

Кийиитэ Настаа нукаай курдук нэһилэ-тапбингээн сылдыра. Ол да буоллар сүөгү-ас иитэрэ, икки уоллааҕа, биир кыыстааҕа. Кыһыла Бокуойа Хатылы кийиитэ. Улахан уола Уйбаан, кырата Тэрэнтэй диэннэр. Дьэ, оннук чуумпу ыалга үөскээбит Уйбаан Уйбаанабыс "Трактор" колхуос саамай сайдыылаах, дьонун-сэргэтин түмэр, сырдатар, тумус туттар ыччата этэ. Сэрии иннинэ интэринээт, детдом диэннэр суохтарына, Хонду ыччата дьэилэриттэн сатыы сылдьан, Уорба начаалынай оскуолатын бүтэрбиттэр. Диринг оскуолатыгар ыалга дьэилээн үөрэттэрэр кыахтара суох буолан, ыччаттар бары колхуостаах буолан хааллалара. 1938 с. "Тракторга" бэрэссэдээтэл буола кэлбит К.В. Пирожков барыларын комсомолга киллэртээбитэ. Уйбаан сэкирэтээрдэрэ буолан, алаастары кэрийэн, чилиэннэрин салайара. Араас үрдүк үүнүү зөөнота" буолаллара. Аҕа дойдуну сэриитэ сабаламмытыгар, Уйбаан Уйбаанабыс үлэтэ өссө элбээбитэ. Колхуостаах маассаны байыаннай үөрэххэ дьарыктаабыта эдэрдэри, саастаахтары тус-тулуунан. Онно көрдөххө, строевой хаамыыны таһынан

сүүрдэрэ. Ол тухары куруутун үөрүү-көтүү, көр-нар буолара. Холобур, мин сылгыһыт, маассыныс убайым Сүөдэр 100 м. илиитин дайбаабакка, лыбыгыраччы сүүрэрэ. Били, күн аайы хара үлэээ миикиллэр буоланнар, кросска да бачырбаччы сүүрэллэрэ. Ити дьарыктана сылдьан, бас ыйыгар бары кэриэтэ сэриигэ аттаммыттара. Дойдулар кураанахсыйбыт курдук буолан хаалбыта. Уйбаан Уйбаанабыс эмиз ити сайын сэриигэ барбыта. "Катюшанан" ыраахтан сэриилээн, тух да буолбатым диэн тыглааҕа. Сүүрүүнэн дьарыктанара, ыһахтары тэрийэрэ. Оройуонун чизин көмүскээн, өрөспүүбүлүкэҕэ тийэ сүүрбүтэ. Быраага Тэрэнтэй ыарыһах буолан оскуолаҕа да үөрэммэтэҕэ. Эмиз эйбээс, элэккэй майгылааҕа. Иккиэн ыал буолбуттара, оболоро-уруулар ааттарын ааттатан эрдэхтэрэ.

Эһиил Улуу Кыайы 75 сылынан, бар дьонум, сэрии сылларын оболоро, бигили тыһыннаах туоһулар, төрөөбүт түөлбөтү сэбиэскэй кэми туругудубут дьоммутун ахтан-саанан, сырдатан хаалыабын. Колхуоһу, артыалы таһынан, Алданна, Ааллаах Үүннэ

кыһыл көмүс хостонуутун олохтообут. Аҕа дойдутун көмүскээн, олус бэринилээхтик сэриилэспит, көмүс көлүөнэ ийэлэрбит-аҕаларбыт үрдүк ааттарын умнууга хаалларымыабын. Мин төрөөбүт дьэибиттэн аҕам, үс убайым сэриигэ кыттыбыттар. Саамай хорсуннара Сүөдэр Сүөдэрэбис Сталинградка тийээт, кыргыспытынан барбыт, нуучча хамандьыра хараҕар хатанар тух эрэ хорсун быһыыны онордоҕо, "Хорсунун иһин" мэтээлинин наҕараадаланан, ыараханьык бааһыран, алтынныга сырдык тыһа быстыбыт. Кыра убайым Петр Григорьевич үс сыл сэриилээн, инбалиит киһи кэлбитэ. Дойдугун тыһынын билээт, муостуйан, колхуос, солхуос туруу үлэһитэ буолбута. Ыал буолан, 7 обонон кэнчээрилээн, күн бүгүн Петр Петрович, Петровна диэн ааттаах дьон аныгы олоһу кытта тэҥэ хаамсаллар.

С.Г. СТАРОГИН,  
тыһыл, сэрии бэтэрдээнэ,  
Чурапчы нэһилиэгин Бочуоҕаах  
олохтообу.





Билиэхэ суруйаллар

МЭЛДЬЭХСИЛЭР ҮЙЭЛЭЭБИ КЭПСЭТЭЛЛЭР

Соторутаабыта „2-с Мэлдэхси нэһилиэгэ“ диэн кинигэни бэчээттэтэн таһаарыыга Хоптобо нэһилиэгэр күүс-көмө буолар аахсыйа буолан ааста.

Тыһын Дархан саҕатан сылаах эгинэн, үрүн аһынан, арытыһынан-сыатынан аатыран-сурабыран, Мэнэ сиригэр Мэнээх мэлдэхсилэр дуо дэтэн кэнээн-ууһаан, тэнийэн олоһобуттара. 1766—1768 сылларга нэһилиэк олус кэнээбитинэн, дьаһаах хомуйуута кыайтарбатынан, 3 нэһилиэк онороору, ыраахтаабыта көрдөһүү суругу суруйан ыыппыттара. Онно сабулан ылан, Мэлдэхсини 3 нэһилиэккэ араарыттарга Иккис Мэлдэхси 250-тан тахса алаастаах, 4 улун үрэхтээх, элбэх үрүйдүлүрдээх тусла нэһилиэк буолбута Туһунан кинээстээх, хаччы баай дьонноох, үтүөкэн дойдуга дьон-сэргэ тэнийэн, ууһаан испитэ.

1929 сыллаахха бүтүн Саха сиринээҕи Сэбиэттэр 4-с сийлэстэригэр 2-с Мэлдэхсини Мэнэ Ханалас оройуонуттан арааран, Чурапчы оройуонугар сыһынарар уураах тахсан, 2-с Мэлдэхси Чурапчы сиригэр киирбитэ. Нэһилиэк чэчирээн, тыһыһыччаттан тахса кииһилтэрэ 3 колхуос буолан тигинээн-табынаан, үлэни үмүрүтөн олоһоохторона, Аҕа дойду сэриитэ саҕаламмыта, Ол кырыктаах сэриигэ бу нэһилиэктэн оройуон үрдүнэн саамай албах—149 эдэр-эрчимнээх уопаттар Аҕа дойдularын көмүскүү, уоттаах сэриигэ аттаммыттара. Хайа охсубут анаардара сэрии толоонугар дьоруойдуу охтубуттара, анаардас инбэлиит, баас-үлү буолан, төрөбүт дойдularыгар кыл тыһыһынарар ордон эргиллибиттэрэ. Онно эбил, 1942 сыллаахха күүс өттүнэн көһөрүллүүгэ үлүсгэрэ өлбүтэ-сүппүтэ. „Кыһыл Сис“ колхуос Нам сиригэр хаалбыта. Маньык улахан охсууну ыппаллар, сэрииттэн эргиллибит бэтэрээннэр нэһилиэктерин хаттаан сэргүтэн, үлэни-хамнаһы дьүөрэлээн, олох олоһобутунан барбыттара. 1951 сыллаахха Мэлдэхсини Хоптобо нэһилиэгэр коллособуттара.

Бу аастыт үйэ кыһарбанаах ыарахан кэмнэрин тулуурдаахтык аһарбыт, ол онугар нэһилиэк эстиитигэр кэлэн олоһор 2-с Мэлдэхси уруккутун, билиннитин туһунан кинээник кэпсэир кинигэ тахсыытыгар аһаммыт далааһыннаах тэрээһингэ Мэлдэхситтэн төрүттээх үгүс киһи кэлэн кыттыыны ылла. Ол курдук, Нам улууһун Хатырык нэһилиэгиттэн, Мэнэ Ханалас Майаттытан, Дьокуускай куоракка олоһор мэлдэхсилэр түмсүүлэриттэн, Чурапчыга олоһор Мэлдэхситтэн төрүттээхтэр, билигин Мэлдэхсигэ олоһооччулар, Хоптобо дьонно-сэргэтэ көхтөөхтүк кэлэн кэпсэтиини, аахсыйаны өйөөтүлэр. Бастаан Хоптобо нэһилиэгин дьаһалтатын дьэитигэр төгүрүк остуол тэрилиннэ. Кэпсэтиигэ олоһоох нэһилиэк баһылыга Б. П. Архипов киири тылыгар кэлбит ыалдьыттары эбэрдалээн туран, Мэлдэхси билинни олоһун, туругун сырдатта, истин кэпсэтиигэ, инникилээх субалэһинигэ ыһырда. Нам Хатырыгыттан кэлбит Г. И. Корякин кыттыыны ылбытынан олус үөрэрин, өбө сылдьан, улаатан да баран дьонно көһөрүү кэнниттэн хаалбыттарын, эрэйимуну көрбүттэрин уйадыыа истэрин кэпсээтэ. Мэлдэхситтэн төрүттээхтэр биллиилээхтэрин этэн туран, дириг ис хоһоонноох көһөрүү туһунан хоһоонун ааһан иһитиннэрдэ. Саха чабылхай киһитин, улахан дьэйтэтин М. К. Аммосов туһунан кинигэни киһи сизн кыһыла О. Корякина аатыттан бэлэхтээтэ. Майаттан кэлбит Д. А. Санников киһи 9 көлүөнөгэ дизри бэйэтин аймахтарын, өбүгэлэрин, сыдыаннарын биллэхтээбин, көлүөнэ дьонугар ону биллиһиннэриэхтээбин эттэ, итини сыал-сорук оностон кэлэн тураппарын, бэртээхэй тэрээһин буолбутугар махталын биллэрдэ.

Кинигэ тахсыытыгар ылсан үлэлэһэ сылдьар П. Н. Решетников кинигэ тахсыахтаах сууматын, төһө хомуллубутун биллиһиннэрин туран, тэрээһин сэргэхтик ыһыллыбытын бэлиэтээтэ. Дьокуускайтан Мэлдэхси түмсүүтүн салайааччы А. П. Посельской кинигэ тахсарыгар анаан 10 тыһ. солк. ытыс тыаһын ортоһугар туттарда, дьон сэргэтин көтөхтө. Салгыы Н. Н. Хоютанов, Көһөрүллүү кыттыылаабы, ытык кырдыабыс А. Д. Аммосов, о. д. а. туһааннаах этииллэри киллэрдилэр. Мэлдэхсигэ ыһыах тэриллэитин былаанын торума, хамыһыһыаны талыы уураахха киирдэ. Ону таһынан Суола Мэлдэхситин, Томтор нэһилиэктериттэн дэлэҕээссийэлэри ыһырарга сорук турда.

Кулууп фойетыгар Мэлдэхситтэн төрүттээх уран уустар оноһуктарын, Мэлдэхси биллиилээх дьонун материэлтэрин, кинигэлэрин улахан быыстапкага туруорулунна. Кыраайы үрэтэр мусуому астына көрдүлэр-иһиттилэр. Хоптобо, Хатырык нэһилиэктериттэн, Майаттан кэлбит Мэлдэхситтэн төрүттээх ыччаттар кыттыластаах бэртээхэй кэнсиэр буолла. Кэнсиэр бүтүүгэ аахсыйа дьэһиһыга көрөөччүлэри кэрийдэ.

Түмүккэ балай да суума киирдэ, дьон-сэргэ ону истэн, ытыс тыаһынан добуһуоллаата. Дириг оһуопатын 13-с ылуһа Мэлдэхси ферматыгар көхтөөхтүк, тэрээһиннээхтик үлэлээбитин аһтан-саһаан туран, бэйэлэрин көмө харчыларын киллэрдилэр. Бу аахсыйабы улаханник көмөлөспүт К. Е. Платонов биһигэ үөрэммит доһотторун көбүлээн, аахсыйаны өссө кизгэттэ. Бүтэһиккэ уопсай хаартыскабы туһуу уонна түстээһин кэпсэтиилээх аһылык буолла. Салгыы үлэни хайдах тэрийэргэ субалэстилэр.

Түмүктээн эттэххэ, кинигэ ааптара, Саха Өрөспүүбүлүкэтин „Гражданский килбиз“ анал бэлиэ хаһаайына, СӨ тыа хаһаайыстыбатын уонна профтехуэрэхтээһинин туйгуннара, РФ суруналыыстарын сойуулун чилиэнэ, үлэ бэтэрээнэ М. Н. Корякин бу дьохуннаах кинигэни суруйбута олус хайбаллаах. Аһыгы үйэҕэ кинигэ тахсыыта харчыга харгыһынара баар суол. Манна Мэлдэхситтэн төрүттээх үгүс үтүө дьон өйөөн, кинигэ тахсар дьылбатыгар көмө буолуохтара диэн эрэнэбит. Ыһыабы баттаһа, сана кинигэни элбэх киһи аабыабы, төрүттэрин туһунан биллэбэ, кэлэр кэннээри ыччаттарыгар күндү бэлэби оноруоҕа, өбүгэтин өлбөт үйэлээбэ.

Егор ТАРБАХОВ, „Сага олох“ уопс. кэpp.

Куонкурус



Квест-оонньуу кыайыылаахтара – „Дарханнар“!

Улууска үгүс төгүлүн ыһыллар „Приспосабливайтса. Импрровизируй. Преодолевай“ хамаанданан квест-оонньууга быйыл 8 хамаанда кытыһа. Кыттааччылар массыһынан Чурапчы нэһилиэгин устун ыйыллыбыт маршрутунан уустук 10 түһүмэҕи аастылар.

Квест-оонньууну сүрүн көбүлээччилэринэн „Айылгы“ култуура киһинэ, чуолаан оонньуу ааптара Сахаа Хомподоева уонна улуустаабы ыччат отделын исписалиһы Иван Пономарев буолаллар. Кинилэргэ улуустаабы ыччат координационнай Сэбиэтин чилиэннэрэ, „Айылгы“ култуура киһинин кэлэктиибэ күүс-көмө буоллулар.

Инникитин кыттыан баҕалаах ыччаттарга оонньуу туһунан быһаарар буоллаха, хамаандаҕа 5 киһи кыттар, суол бары быраабылаларын туһунан, ыйыллыбыт түһүмэхтэри, төһө кыалларынан кылгас бириэмэ иһигэр толоро, туоруу охсуохтаахтар. Түһүмэхтэргэ көрдөһүн, булугас өй, сымса тутунуу, айар-тутар дьобур, хорсун санаа көрүннэрэ бааллар.

Быйылгы оонньуу кыайыылаахтарынан Семен Новгородов аатынан Чурапчы орто оһуопатын учууталларын хамаандата „Дархан“ эрэллээхтик бастаата, 16 тыһыһыһа сууманан наҕараадаланна. Иккис миэстэҕэ быйылгытын сана кыттар „Харысхал“ улуустаабы киһи баһыһа эдэр быраастарын түмсүүтэ соһуччу тахсан, „Джой-Мерси“ кафе сэртипикээтин уонна „Айыллаан“ киһинэ-тыһаатырыттан билиэттэри туттулар, үгүс миэстэни „Туйгун“ улуустаабы олох-дьаһах хомунаалынай хаһаайыстыба тэрилтэтин үлэһит ыччата уонна „Драйв“ Сылан нэһилиэгин көхтөөх ыччата ыллылар, кинилэргэ „Олук“ маһаһыһытан сэртипикээти туттардылар.

Эһиилги сылга өссө элбэх хамаанда кэлэн кыттыыны ыларыгар, улуус эрэ иһинэн буолбакка, региональной суолталаах оонньуу буоларыгар дьулуһалларын тэрийээччилэр бэлиэтиллэр.

Семен ЖЕНДРИНСКЭЙ.



Навесное оборудование на трактора и сельхозтехника по выгодным ценам со склада производителя в п.Нижний Бестях и в г.Якутск: погрузчики ПКУ (КУН) на МТЗ с ковшом от 107 тыс.руб, роторные косилки КРН-2,1 от 170 тыс.руб, роторные косилки Wigaх от 89 тыс.руб, грабливорошилки от 39 тыс.руб, прессподборщики ПР-150М (рулон 300 кг) от 498 тыс.руб и другое. 89245635477, 89142685675 (можно Ватсап)





**ГИМС** *извещает*

**ВНИМАНИЕ, ЛЕДОХОД!**

В связи с повышением температуры наружного воздуха, интенсивной оттайкой снежного покрова, ослаблением структуры льда на речках, озерах и в реках, просит население воздержаться от выходов в зоны возможного подтопления. Приближается ледоход, и во время проихожения нередки происходят несчастные случаи с людьми на льду, особенно с детьми.

Ледоход привлекает внимание детей и взрослых, однако лед коварен, он не прощает беспечности и неосторожности. В эту пору нужно быть предельно осторожными, так как под воздействием воды и льда берега размываются и обваливаются. Поэтому стоять на краю обрывистого берега опасно. Будьте внимательны!

Во время ледохода запрещается пользоваться моторными и резиновыми лодками, катерами. Жители, оказавшиеся в затопляемых местах должны подняться имуществом на более высокие места, а сами эвакуироваться в незатопляемые места, взяв с собой документы, продукты питания и теплые вещи.

Если вы оказались в холодной воде:  
- не паникуйте, сбросьте тяжелые вещи, удерживайтесь на плаву, зовите на помощь.

- держите голову высоко над поверхностью воды, постоянно зовите на помощь;

Бывает ситуации, когда пострадавший не может самостоятельно выбраться из воды или когда проваливаются дети, в этой ситуации нужна срочная помощь. Делать это нужно незамедлительно и очень осторожно.

- если беда произошла недалеко от берега и пострадавший способен к активным действиям, ему нужно бросить веревку. Подать длинную палку, ветку, доску, лестницу;

- сообщите пострадавшему криком, что идете ему на помощь, это придаст ему силы, уверенность, надежду;

- для обеспечения безопасности необходимо использовать подручные средства: доску, шест, веревку.

- действовать нужно решительно, смело, быстро, поскольку пострадавший теряет силы, замерзает, может погрузиться под воду;

- после извлечения пострадавшего из ледяной воды его необходимо незамедлительно отогреть, отвести к ближайшему жилью.

Помните, только быстрые и слаженные действия помогут предотвратить беду.

**А.В. ЗАХАРОВ,**  
руководитель Чурапчинского инспекторского участка ст. госинспектор.

**Ко Дню Победы**

**ПАРАД ПОБЕДЫ**

Командующий парадом

- Никитин С.И.

1. Официальные лица - Врио главы МО улуса Ноговидин А.А., председатель улусного Совета депутатов Захаров А.А., Аммосов Н.И., Егоров А.Г., Васильев Р.Г., глава МО «Чурапчинский наслег» - Сиваев В.Д., предс. наслежного Совета депутатов Полов Е.В.
2. Ветераны боевых действий (афганцы, чеченцы) - отъ Березин И.С.
3. Участники парада «Дети войны» - отъ Карпов С.Н.
4. Участники Всероссийской акции «Бессмертный полк» - отъ Буцкова Т.П.
5. Военнослужащие колонны (коробки 6х6) - отъ Егоров Д.В.
1. 1 Колонна - личный состав ОМВД - муж (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Свилюбов И.Д.
2. 2 Колонна - ОПС и ОГПН - муж (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Полов А.К.
3. 3 Колонна - «Снежный барс» (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Паалова Т.В.
4. 4 Колонна - «Снежный барс» (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Паалова Т.В.
5. 5 Колонна - «Снежный барс» (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Паалова Т.В.
6. 6 Колонна - «Снежный барс» (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Паалова Т.В.
7. 7 Колонна - «Снежный барс» (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Паалова Т.В.

**Военно-морской флот:**

8. Колонна - ЧРССОШИОР - муж (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Гуляев Н.Н.
9. Колонна - ЧГИФКИС, МБДОУ д/с «Чурапчинский» - муж (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Готовцев И.И.

**Сухопутные войска:**

10. Колонна - МКУ УО, дол. образ. «Радость», МУ РИО «Сана олох», МУПК, ДЮСШ - муж (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Паалова Т.В., Горохова Л.В., Уаров И.П., Полов Е.В., Ожонешникова Я.П.

**Танковые войска:**

11. Колонна - ГУПЖКХ, МБДОУ ЦРР д/с «Улыбка», Центр Занятости, ООО «Хатан» муж (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Александров Г.С.

**Пограничные войска:**

12. Колонна - Технический колледж, МБДОУ д/с «Бережка» ЦРБ (муж.), (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Полов Е.В.

**Десантные войска:**

13. Колонна - адм. МО «Чурапчинский улус (район)», ФКУ КУМИ, МФЦ «Мои документы», СРЦН, УСЗН - (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Диодоров Д.Д.

**Салеры:**

14. Колонна - ООО «Дорожник», ЧСОШ №2, ЧСОШ №1, МБДОУ ЦРР д/с «Кыталык» (муж.) (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Уарова Н.В., Дьячковский М.В., Пудова В.П.

**Санитары:**

15. Колонна - Чурапчинская ЦРБ, Аптека №23, Роспотребнадзор, ГСЭН (жен.) (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Карян А.И.

17. Колонна - д/с «Туллунаан», «Кэскил», д/с «Улыбка», «Минил» (жен.), (коробка 6х6) 36 чел., отъ Иванова Е.С., Яковлева М.Н., Ефремова Т.И., Григорьева А.А.

18. Колонна - д/с «Бережка», «Кыталык», «Чурапчинский» (жен.), (коробка 6х6) 36 чел. - отъ Захарова А.А., Пудова В.П.

**Артиллеристы, разведчики:**

19. Колонна - ПО «Маарыччаан», Инспекция охраны природы, «Сахателеком», Телевышка, Почта России, Сбербанк, «Алмазэргинбанк», ОАО «Россельхозбанк», МБДОУ д/с «Минил», БТИ, Предприниматели (Фонд предпринимателей, коллективы рынка) - муж (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Монастырева О.П., Атласова С.Е.

**Львиный десант:**

20. Колонна - МБДОУ «Чурапчинская гимназия им. С.К.Макарова», МБДОУ д/с «Туллунаан», Лесхоз, РЭС, «Энергосбыт» - муж (коробка 6х6) - 36 чел., отъ Посельский Ю.П.

**Кавалеристы:**

21. Колонна - Ветеринарное управление, СХПК «Чурапчинский», УСХ, УПФР, МБДОУ ЦРР «Кэскил», «Сахатрангаз» - муж (коробка 6х6) - 36 чел., - отъ Аржакова Н.А., Еремеева В.И., Дьячкова А.В.

**Колонны наслегов:**

22. Колонна Ожунуонского наслега - муж (коробка 6х6) 36 чел - отъ Ефремова П.В.
23. Колонна Хатылынского наслега - муж (коробка 6х6) 36 чел - отъ Атласова У.Н.
24. Колонна Болгоинского наслега - муж (коробка 6х6) 36 чел - отъ Макарова В.В.
25. Колонна Мугудайского наслега - муж (коробка 6х6) 36 чел - отъ Пермякова К.И.
26. Колонна Телеевского наслега - муж (коробка 6х6) 36 чел - отъ Николаев И.В.
27. Колонна Холтоинского наслега - муж (коробка 6х6) 36 чел - отъ Архипов Б.П.
28. Колонна Хадарского наслега - муж (коробка 6х6) 36 чел - отъ Васильев И.Г.
- Знамя Победы - ОМВД, отъ Свилюбов И.Д., Никитин С.И.
- Флаг России, Флаг РС(Я), Флаг Чурапчинского улуса - отъ Заболотная М.П.
- Триколор - студенты ЧГИФКИС (30 чел.), Чурапчинского колледжа (30 чел.), обучающиеся ОУ села Чурапчин (30 чел.) с флагами обозначающими триколор стоят ровным строем в три ряда с облик сторон главного входа памятника Победы-90 чел. отъ Готовцев И.И., Полов Е.В., Захаров А.А., Носев А.Г.

Орг. комиссия.

**Инирэх тылыннан**

**ОЛОРБУТ ОЛОБО, ҮЛЭТЭ-ХАМНАНА УМУЛЛУБАТ**



дизн суоба Иннилеригэр лепельница ууран опорон, табахты-табахты суруйар-бичийэр, үлэлиир буолаллара. Соробор, омоннаатахха, туман быһыыгар опорор курдук көстөллөрө. Степан эмиз табахтыыр быһыылааба. Эрдээксийэ үлэһиттэрэ чэрэннэлээх беруенэн суруналлара. Үлэлиир дьизбитигэр аңаарыгар эрдээксийэ, аңаарыгар типография баара. Бичиги, типографиялар да тыаспыт-уустут сүрдээх буолара—линотип массыына тилигириирэ бэчээттир массыына тигинтэр тыаһа уһараабата.

Ити үлэлиир кэммитигэр оройуонка партия ыһтар араас дьаһаллара, мунуһахтара хаһыакка тутта тахсан иһаллара ирдэнэрэ. Холобур, бүгүн иккэ бүтэр пленум матырыйаала түүннэри бэчээттэнэн, нөҕүө күнүгэр почтанан тарбанара. Түүнү быһа үлэлиирбит. Эрдээксийтэн корректоры (матырыйаал тахсытын бэрэбиэрхэлээчи) кытары дьуһурунайынан биир үлэһит хаһыат бэчээккэ барыар диэри баар буолаллара. Эрдээктэр Афанасий Евстафьевич итини сокуон курдук ирдиирэ.

Степан Алексеевич абааччылары интэриһиргэтэр суруйуулардаах суруналыыс быһыытынан Чурапчы оройуонугар эрдэ буолбаха, өрөстүүбүтүккэ тийэ билгиттэ. Эрдээктэриит даһаны кини суруйууларын аһынар быһыылааба, көннөрүүлэрэ аһыах буолара. Оройуон бэстүг дьоннорун туһунан ыстатыйалара үлүүстэабы даһаны, өрөстүүбүтүккэ даһаны бэчээккэ албахтик тахсаллара. Ол курдук, үлүү тириэньэр Д. П. Коркин, Сэбиэскэй Союз Геройа, аатырбыт артиллерист Г. Д. Протодаьянов, ууну олохсугууга, суолу тутууга биллэр-көстөр суолун-иһин хаалларбыт Д. П. Лазарев, биллиилээх агроном В. Ф. Ермолаев, оройуонмут социальнай-экономическай сайдыытыгар улахан оруоллаах салайааччыларбыт И. П. Листиков, Р. А. Филиппов, Саха омук иэн туттар ыларсыйыаннара Роман Дмитриев, Николай Захаров—Сахаачча, Владимир Андросов, о. д. а. тустарынан суруйбута. Өссө биир уратытынан — нуучалыы тылынан олох бэйэтин төрөбүт тылын курдук ыраастык суруйара.

„Социалистическая Якутия“, „Кыым“ хаһыаттарга Саха информационной агентствотыгар, „Байанай“ сурунаалга үлэһиттэ. Бичиги хаһыалытыгар үлэли сүлдүөн, „Кыһыл көмүс берүө“ суруналыыстар өрөстүүбүтүккэ куонкуустарын лауреата буолбута. Бэйэтэ да бичинэринэн, мин да сыаналыырбынан, кини „Сана олох“ хаһыаттан курсун аннынан өрөстүүбүтүккэ биир уопуттаах, тарбаха багтанар суруналыыһа буола үүмүтэ.

Чурапчылар Хоту Көһөрүлүүгэ сүлдүөһүлэрин туһунан кырдыгынан көрдөрүү, суруйуу „Сана олох“ хаһыаттан сабаламмыта. „Үстэ өлөн тиллибиттэр“ дизн төбөлөөх ыстатыйаны Чурапчы дьиннээх патриота, сэрби кыттылааба Г. Д. Ефимов суруйбута. Итини эрдээксийэлээн бэчээккэ баһаммааччи Степан Алексеевич буолбута. Итинэн сабаланаан, албэх ыстатыйалар тахсыталаабыттара, туруоруулар сабаламмыттара. Бу тизмэбэ Степан Алексеевич ис сүрээһиттэн ылсан үлэһиттэ. Хоту Көһөрүлүү 1942

сүлдүөһүлэрин катерүлүүтүгэр ити суруйуулар, туруоруулар көмөлөөх буолбуттара. „Чурапчы алдыархай“ инирэхти хомуйан өнөрүгү С. А. Попов матырыйааллары түмэр хамыһыһа чилиэтинэн үлэһиттэ.

Степан Алексеевичтын булга аһыахтык биригэ сүлдүөһүлэһитим. Кинилиин сүлдүдэр, кэпсэтэр-ипсэтэр олус үчүгэй, сэргэх этэ. Сүрдээх көрдөөх-нардаах, көргө-кулугэ, хаадылаһыыга көхтөөх буолааччы. Сааскы куска Арыылаах дизн Чурапчы, Таатта улуустарын ыһыытыгар баар сиргэ булгаатыбыт. Авиалорт начальниһыга Григорий Иванов баар. Ончолорго бу тарилтани кытары Болтоно шефтаах этэ. Болтонобо мин сэбиэт бэрэссэдээтэлэбин. Управляющей Григорий Смирников эмиз баара. Икки дурдунан сытабыт. Мин Ыстапаанньым, Григорий Смирников кус кэрийэ дизн чугас сүлдүөн баран, баһаан таһыгар чэй орууга сырыттаһытына кэллэ. Авиалорттун кинитэ олох чугас алларав дурдаба сытар. Ыстапаан обургу собуустук „Ити Григорий сүрдээх сүрэхтээх булмут, онно-манна мээно аралдьыйбат, инирдахка даһаны билгитин кэпэ сүбэ чэ бу кыһылбалтын кинитэ да сүх иһэн избиһизбин“,—диэтэ, хараһынан имкэннэ. Кинибит сөтөлүннэ, мөхсөр тыаһа иһилиннэ. Ыстапаан куруусканы кыруускаба охсон „тыас“ талаарда Кинибит дурдаттан тахсан биһизкэ кэллэ. Тугу да билбэтэрэ буоллубут, кинибит да ыйыталаһтала. Дьингэр, кыһыл испэтэхпит. Балыктыы тийээн илгит үтэн баран аһыны, кэпсэтэ олоробут. Икки кинибит туран көбүрүгэ бардылар. Олороллоро көстөр. Дьэ туран ким кинитэ уһуннук олороругар Ыстапаанньым сакалааттастыбыт. Мин киним эрдэ бүтэн туран кэпэ, Хоттордобуум ол Итинник араас түгүннэр албэх буолаллара. Сүрдээх байанайдаах этэ, маһийэт буоларбыт.

Райсэбээккэ да үлэлииригэр, Дьокуускайга да кинибитигэр тэбээспитин быһытаһыт, билсэ, төлөлүнүнэн кэпсэтиһэ сүлдүдэрбит. Бэчээт дьизитигэр албахтик көрсүбүлүүт. Бэрэссидиэн Гранын ылбыллар олус уорбута, бэһиттэбиллэт. 2015 сыллааха Дьокуускайга баалларына сүлдүөн калдыгытаабыллар. „Хатыннардаах, чэрэннардаах...“ дизн уочаркаларын, ыстатыйаларын, аһытыларын кинигитин бэһиттэбиз. Ялтаба олордохторуна, аһыахтык төлөлүнүнэн тэбээспитим. Бастаһыбар чалыбыт араастаһытынан билбэхкэ үтүйэ сыттаһына эрийэн соһуллугааһыт.

Степан Алексеевич туһунан кылгас аһытыбын түмүктүүбүн. Тизэх суолугар атаарыһа, манна Чурапчыга кыра эрдэхпиттэн биригэ үөккэбит таһаарыһым олохтон туораан, онно сүлдүдүмүн, кыһыан Дьокуускайга барбатаһым. Билигин эрдээксийбэ кинилиин биригэ алтыһыт дьонтон мин эрэ баарбын. Кэпэтиил эйэр Степан Алексеевич хаартыкка прессиониммитигэр урукку үлэһиттэриитин көрдөрөр истиэнэбэ ыйанан турар. Бэйэтин аһытыта хаһыат 75 сылыгар аһаан таһаарыһыбыт кинигитигэр „Дьылбаһын түстээбит“ дизн төбөлөөх кыттырыллыбит. Кэргэнэ Василиса Николаевна эрийэн: „Степан Алексеевич Попов аһаан сүлдүтэ аһаанер бириэмийэ олохсугулун баһарабыт“, — дьизитин кэпэтиил үөрүүнэн ыһына. Кини аһа-суола, олорбут олобо, үлэ-хамнаһа умнуллубат.

Алексей СЛЕПЦОВ.



